

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRO,
LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO IR LIETUVOS
RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRO
Į S A K Y M A S

**DĖL SU(SI)ŽEIDIMŲ AŠTRIAIS INSTRUMENTAIS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS
ĮSTAIGOSE PREVENCIJOS NUOSTATŲ PATVIRTINIMO**

2012 m. kovo 16 d. Nr. A1-157/V-210/V-501

Vilnius

Įgyvendindami 2010 m. gegužės 10 d. Tarybos direktyvą 2010/32/ES, kuria įgyvendinamas Europos ligoninių ir sveikatos priežiūros įstaigų asociacijos ir Europos viešųjų paslaugų profesinių sąjungų federacijos bendrasis susitarimas dėl su(si)žeidimų aštriais instrumentais prevencijos ligoninių ir sveikatos priežiūros sektoriuje (OL 2010L 134, p. 66):

1. T v i r t i n a m e Su(si)žeidimų aštriais instrumentais sveikatos priežiūros įstaigose prevencijos nuostatus (pridedama).

2. N u s t a t o m e, kad šis įsakymas įsigalioja 2013 m. gegužės 1 d.

3. P a v e d a m e šio įsakymo vykdymo kontrolę viceministrams pagal veiklos sritis.

SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTRAS

DONATAS JANKAUSKAS

SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS

RAIMONDAS ŠUKYS

ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRAS

GINTARAS STEPONAVIČIUS

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro
2012 m. kovo 16 d. įsakymu
Nr. A1-157/V-210/V-501

SU(SI)ŽEIDIMŲ AŠTRIAIS INSTRUMENTAIS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGOSE PREVENCIJOS NUOSTATAI

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Su(si)žeidimų aštriais instrumentais sveikatos priežiūros įstaigose prevencijos nuostatų (toliau – šie Nuostatai) tikslas – nustatyti būtiniausius reikalavimus darbuotojų apsaugai nuo rizikos jų sveikatai ir saugai, kurią kelia ar gali kelti su(si)žeidimai įvairių rūšių aštriais instrumentais (taip pat į(si)dūrimai).

2. Šių Nuostatų reikalavimai taikomi bet kuriai sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų ir visų asmenų, kuriems vadovauja ir kuriuos prižiūri darbdaviai ar jiems atstovaujantys asmenys, veiklai, kur kyla ar gali kilti su(si)žeidimų aštriais instrumentais rizika. Darbdaviai ar jiems atstovaujantys asmenys turi siekti užtikrinti, kad asmenys, tiesiogiai teikiantys sveikatos priežiūros paslaugas ar dalyvaujantys teikiant sveikatos priežiūros paslaugas pagal kartu su darbdaviu nustatytus sutartinius santykius, laikytųsi šių Nuostatų reikalavimų.

3. Pagrindiniai darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimai siekiant apsaugoti darbuotojus nuo profesinės rizikos ar tokią riziką sumažinti yra nustatyti Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme (Žin., 2003, Nr. [70-3170](#)). Kolektyvinėse sutartyse, kituose teisės aktuose, reglamentuojančiuose specifines veiklos sritis, gali būti nustatyti ir taikomi papildomi reikalavimai, užtikrinantys aukštesnį darbuotojų apsaugos lygį, negu nustatyta šiuose Nuostatuose.

4. Pagrindiniai su(si)žeidimų aštriais instrumentais prevencijos principai – niekada nedaryti prielaidos, kad nėra rizikos susižeisti, ir „neieškoti kaltųjų“.

II. SĄVOKOS

5. Šiuose Nuostatuose vartojamos sąvokos:

Aštrūs instrumentai – daiktai ar instrumentai, būtini specialiai sveikatos priežiūros veiklai vykdyti, kuriais galima į(si)pjauti, į(si)durti, su(si)žeisti ir (arba) už(si)krėsti.

Darbo vietos – darbo vietos, kuriose teikiamos sveikatos priežiūros paslaugos, vadovaujant ar prižiūrint darbdaviui ar jam atstovaujančiam asmeniui.

Darbuotojai – darbdavio įdarbinti asmenys, taip pat stažuotojai ir praktikantai, teikiantys su sveikatos priežiūra tiesiogiai susijusias paslaugas ir vykdančios atitinkamą veiklą.

Kitos šiuose Nuostatuose vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos darbo kodekse (Žin., 2002, Nr. [64-2569](#)), Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme, Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatyme (Žin., 1996, Nr. [66-1572](#); 1998, Nr. [109-2995](#)) bei kituose teisės aktuose vartojamas sąvokas.

III. SU(SI)ŽEIDIMŲ AŠTRIAIS INSTRUMENTAIS RIZIKOS VERTINIMAS

6. Profesinės rizikos vertinimo procedūros turi būti atliekamos vadovaujantis Profesinės rizikos vertinimo nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. spalio 16 d. įsakymu Nr. A1-159/V-612 (Žin., 2003, Nr. [100-4504](#)).

7. Su(si)žeidimų aštriais instrumentais rizikos vertinimas apima poveikio nustatymą ir visas aplinkybes, kai yra su(si)žeidžiama arba yra galimas sąlytis su krauju ar kitomis medžiagomis, galinčiomis perduoti infekciją, bei formuoja supratimą, kokia svarbi yra turinti pakankamai išteklių ir gerai organizuota darbo aplinka.

8. Vertinant su(si)žeidimų aštriais instrumentais riziką, atsižvelgiama į technologijas, darbo organizavimą, darbo sąlygas, kvalifikacijų lygmenį, su darbu susijusius psichologinius ir socialinius veiksnius ir su darbo aplinka susijusių veiksnių įtaką, nustatomi rizikos susižeisti šalinimo būdai ir apsvarstomos galimos alternatyvios priemonės.

9. Nustačius su(si)žeidimų aštriais instrumentais riziką, ji turi būti šalinama arba kiek įmanoma sumažinama. Jei įvertinus riziką paaiškėja, kad esama rizikos su(si)žeisti aštriais instrumentais ir (arba) infekcijos rizikos, ji šalinama šiomis priemonėmis (nepažeidžiant jų sekos):

9.1. nustatomos ir įgyvendinamos saugios aštrių instrumentų naudojimo ir infekuotų atliekų šalinimo procedūros. Šios procedūros nustatyta tvarka peržiūrimos ir yra neatsiejama šių Nuostatų 14 ir 15 punktuose nurodyto darbuotojų informavimo ir mokymo priemonių dalis;

9.2. remiantis rizikos įvertinimo rezultatais, atsisakoma nebūtino aštrių instrumentų naudojimo, šiuo tikslu keičiama darbo praktika, naudojami medicininiai prietaisai su saugos užtikrinimo mechanizmais;

9.3. nedelsiant uždraudžiama ant adatų dėti gaubtuvėlius.

10. Atsižvelgiant į veiklą ir su(si)žeidimų aštriais instrumentais rizikos įvertinimo rezultatus, būtina kiek galima labiau sumažinti riziką, kad būtų deramai užtikrinta atitinkamų darbuotojų sauga ir sveikata, bei imtis šių priemonių:

10.1. taikyti veiksmingas vienkartinį aštrių instrumentų ir injekcijų įrangos šalinimo procedūras, o aiškiai paženklintus ir techniniu požiūriu saugius jų šalinimo kontenerius laikyti kuo arčiau vietų, kur naudojami arba laikomi aštrūs instrumentai;

10.2. užkirsti kelią infekcijų rizikai, įdiegiant saugias darbo sistemas:

10.2.1. parengti išsamią bendrą prevencijos strategiją, kurioje būtų atsižvelgta į technologijas, darbo organizavimą, darbo sąlygas, su darbu susijusius psichologinius ir socialinius veiksnius ir su darbo aplinka susijusių veiksnių įtaką;

10.2.2. mokyti darbuotojus;

10.2.3. taikyti sveikatos priežiūros procedūras, kaip numatyta Darbuotojų apsaugos nuo biologinių medžiagų poveikio darbe nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. 80/353 (Žin., 2001, Nr. [56-1999](#)), 14 punkte, išskyrus skiepimą efektyviomis vakcinomis;

10.2.4. naudoti individualias apsaugos priemones.

11. Jei atlikus profesinės rizikos įvertinimą nustatoma, kad darbuotojų saugai ir sveikatai kyla rizika dėl veikliųjų biologinių medžiagų, nuo kurių yra veiksmingų skiepų, poveikio, darbuotojams siūloma pasiskiepyti.

12. Darbdavys ar jam atstovaujantis asmuo, įvertindamas pavojų darbuotojams užsikrėsti užkrečiamąja liga konkrečioje darbo vietoje ir vadovaudamasis Darbuotojų, kurie skiepjami darbdavio lėšomis, profesijų ir pareigybių sąrašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. spalio 14 d. įsakymu Nr. V-716 (Žin., 2004, Nr. [155-5664](#)), sudaro darbdavio lėšomis skiepjamų darbuotojų sąrašą. Darbuotojams turi būti pranešama apie skiepjimosi ir nesiskiepijimo privalumus ir trūkumus.

Nemokamas skiepijimas siūlomas ir studentams, darbo vietoje vykdančioms sveikatos priežiūros ir su ja susijusią veiklą. Aukštoji mokykla pasirašytinai informuoja studentus apie galimybę nemokamai pasiskiepyti. Studentų skiepimą atlieka asmens sveikatos priežiūros įstaigos pagal Nacionalinę imunoprofilaktikos 2009–2013 metų programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2009 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. V-242 (Žin., 2009, Nr. [40-1534](#)).

IV. KONSULTAVIMASIS SU DARBUOTOJ AIS IR DARBUOTOJŲ INFORMAVIMAS

13. Darbdavys ar jam atstovaujantis asmuo konsultuojasi su darbuotojų atstovais. Darbuotojai, darbuotojų atstovai ir darbuotojų atstovai saugai ir sveikatai turi būti konsultuojami ir turi teisę dalyvauti svarstant apsaugos nuo su(si)žeidimų aštriais instrumentais klausimus, ypač:

13.1. su(si)žeidimų aštriais instrumentais rizikos vertinimą;

13.2. nustatant būtinas priemones su(si)žeidimų aštriais instrumentais rizikai šalinti ar mažinti, tarp jų – nurodytas šių Nuostatų 9 ir 10 punktuose;

13.3. atliekant profesinės rizikos vertinimą numatytų prevencinių priemonių diegimą.

14. Darbdavys ar jam atstovaujantis asmuo ir (ar) darbdavio įgaliotas asmuo darbuotojų saugai ir sveikatai privalo užtikrinti, kad darbuotojai, kuriems darbe kyla su(si)žeidimų aštriais instrumentais rizika, ir jų atstovai būtų supažindinti su rizikos įvertinimo rezultatais, mokyti ir informuoti apie riziką, o ypač apie:

14.1. tokios rizikos sveikatai pobūdį;

14.2. priemones, kurių imtasi, kad būtų pašalinta su(si)žeidimų aštriais instrumentais rizika;

14.3. nelaimingus atsitikimus darbe ir profesines ligas, kurias gali sukelti naudojamos darbo priemonės;

14.4. galiojančius teisės aktus;

14.5. įstaigoje nustatytą pranešimų apie su(si)žeidimus, į(si)dūrimus ar (ir) kitus sveikatos pakenkimus tvarką ir pranešimo padalinio vadovui ar kitam įstaigos administracijos pareigūnui apie šiuos įvykius svarbą;

14.6. įstaigoje nustatytą darbuotojų, kuriems privalomi sveikatos patikrinimai, sąrašą, sveikatos patikrinimų grafiką ir aplinkybes, kurioms esant neeilinį kartą tikrinama sveikata;

14.7. darbuotojų apsisaugojimo nuo su(si)žeidimų aštriais instrumentais praktinius aspektus.

V. DARBUOTOJŲ MOKYMAS

15. Darbdavys ar jam atstovaujantis asmuo organizuoja deramą darbuotojų mokymą pagal su(si)žeidimų aštriais instrumentais prevencijos strategiją ir procedūras, įskaitant mokymus apie:

15.1. tinkamą medicininių prietaisų su apsaugos nuo su(si)žeidimų ar (ir) į(si)dūrimų mechanizmais naudojimą;

15.2. įvadinį mokymą visiems naujiems ir laikiniems darbuotojams;

15.3. riziką, susijusią su kraujo ar kitų kūno skysčių poveikiu;

15.4. prevencines priemones, kurias sudaro standartinės atsargumo priemonės, saugios darbo sistemos, tinkamo aštrių instrumentų naudojimo ir šalinimo procedūros bei imunizacijos svarba;

15.5. pranešimų apie nelaimingus atsitikimus ar incidentus, susijusius su aštriais instrumentais, teikimo, reagavimo ir sveikatos stebėjimo procedūras ir jų svarbą;

15.6. priemones, kurių imamasi su(si)žeidimo atveju.

16. Darbdaviai ar jiems atstovaujantys asmenys turi išleisti iš darbo darbuotojus, kuriems reikia dalyvauti mokyme. Šis mokymas rengiamas reguliariai pagal darbdavio nustatytą tvarką, atsižvelgiant į taikytų prevencinių priemonių efektyvumo stebėsenos rezultatus.

VI. PRANEŠIMŲ APIE NELAIMINGUS ATSTITIKIMUS AR INCIDENTUS, SUSIJUSIUS SU AŠTRIAIS INSTRUMENTAIS, TEIKIMAS, REAGAVIMAS IR

TOLESNI VEIKSMAI

17. Sveikatos priežiūros įstaigoje turi būti parengta ir suderinta su darbuotojų atstovais pranešimo apie darbuotojų su(si)žeidimus aštriais instrumentais, su(si)žeidimų registravimo ir poveikio sveikatai stebėjimo bei profilaktikos tvarka. Pranešimo apie darbuotojo su(si)žeidimus ir su(si)žeidimų registracijos, darbuotojo sveikatos stebėjimo ir profilaktikos priemonių registracijos formų pavyzdžiai pateikti Lietuvos higienos normos HN 47-1:2010 „Sveikatos priežiūros įstaigos. Infekcijų kontrolės reikalavimai“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. liepos 19 d. įsakymu Nr. V-644 (Žin., 2010, Nr. [90-4781](#)), 5, 6, 7, 8 prieduose.

18. Darbuotojai turi nedelsdami pranešti darbdaviui ar jam atstovaujančiam asmeniui ir (arba) jo įgaliotam asmeniui, ir (arba) už saugą bei sveikatą darbe atsakingam asmeniui apie įvykčius nelaimingus atsitikimus ar incidentus, susijusius su aštriais instrumentais. Sistemingas pranešimų teikimas turi tapti įprasta procedūra.

19. Su(si)žeidus aštriu instrumentu, taikoma darbdavio ar jam atstovaujančio asmens nustatyta pranešimo apie darbuotojų su(si)žeidimus visų rūšių aštriais instrumentais, su(si)žeidimų registravimo ir poveikio sveikatai stebėjimo bei profilaktikos tvarka. Su šia tvarka susipažindinami visi darbuotojai. Su(si)žeidus aštriu instrumentu, privaloma imtis šių veiksmų:

19.1. darbdavys ar jam atstovaujantis asmuo nedelsdamas pasirūpina, kad sužeistam darbuotojui būtų suteikta priežiūra, įskaitant profilaktiką patyrus poveikį, atlikti būtini medicininiai tyrimai ir vykdomas deramas darbuotojo sveikatos stebėjimas, kaip nurodyta šių Nuostatų 10.2.3 punkte, užtikrina, jei reikia, psichologo pagalbą ir garantuotą gydymą. Privaloma užtikrinti su(si)žeidimo, diagnozės ir gydymo konfidencialumą;

19.2. darbdavys ar jam atstovaujantis asmuo ištiria priežastis ir aplinkybes bei įregistruoja nelaimingą atsitikimą ar incidentą ir, jei reikia, imasi būtinų prevencinių veiksmų. Darbuotojas turi laiku pateikti visą turimą informaciją, susijusią su nelaimingu atsitikimu ar incidentu, kad jis būtų išsamiai ištirtas. Darbuotojų ekspozicijos incidentų registracijos žurnalas saugomas Darbuotojų apsaugos nuo biologinių medžiagų poveikio darbe nuostatų 11 punkte nustatyta dokumentų saugojimo tvarka.

20. Pranešimo apie darbuotojų su(si)žeidimus aštriais instrumentais, su(si)žeidimų registravimo ir poveikio sveikatai stebėjimo bei profilaktikos nustatytą procedūrą peržiūra atliekama kartu su darbuotojų atstovais bei darbuotojų atstovais saugai ir sveikatai.
